

Lausunto

08.01.2024

Asia: VN/30511/2023

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö vientivetoista työmarkkinamallia ja sovittelujärjestelmän kehittämistä koskevista hallitusohjelmakirjauksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Näkemyksenne Suomen työmarkkinamallin kehittämisestä.

Työmarkkinamallissa tulee huomioida myös se, että palkkoja ja työehtoja pitää voida kehittää ja kuroa kiinni myös muilla kuin vientialoilla.

Olemme erittäin huolestuneita hallitusohjemaan kirjatusta ehdotuksesta, jossa sovittelijalla ei olisi jatkossa mahdollisuutta edes ehdottaa vientiteollisuutta ylittäviä ratkaisuja. Tämä betonoisi jälkeenjääneisyyden esimerkiksi kulttuurialalla ja monilla muilla pienipalkkaisilla aloilla, joilla työehtojen kehittäminen on muutenkin hidasta ja hankalaa.

2. Näkemyksenne hallitusohjelmakirjauksesta, jonka mukaan: ”Laissa työriitojen sovittelusta säädetään, että palkantarkastusten yleistä linjaa ei voida ylittää valtakunnansovittelijan toimistosta tai sovittelulautakunnan toimesta annettavalla sovintoehdotuksella”.

Hallitusohjelman kirjaus on kohtuuton ja estäisi muilta kuin vientialoilta tavoitella omiin sopimuksiin jälkeenjääneisyyskehitystä. Lisäksi kirjaus heikentäisi mahdollisuutta käyttää työtaistelutoimia jälkeenjääneisyyden kehittämiseksi: turha lakkoilla, jos sovittelijan mahdollisuudet on laissa rajattu.

2 a). Millä tavoin vientivetoisessa mallissa voitaisiin kohdentaa palkankorotuksia sellaisille aloille tai sellaisiin tehtäviin, joissa on palkkauksen kehittämistarpeita?

Sovittelijalla pitäisi olla mahdollisuus huomioida alakohtaiset kehittämistarpeet ja mahdollisuus sovintoesityksissä esittää myös vientiteollisuutta korkeammista korotuksista tai kustannuksiltaan suuremmista tekstimuutoksista. Eri alojen kehittämistarpeet tulee voida huomioida. Kaikki alat eivät kehity vientiteollisuuden kanssa samantahtisesti.

3. Millaisessa menettelyssä työmarkkinaosapuolten yhteistä hyväksyntää nauttiva työmarkkinamalli olisi mahdollista valmistella?

Työmarkkinamalli tulee sopia työmarkkinajärjestöjen kesken.

Myös keskusjärjestöihin kuulumattomien mahdollisuus osallistua keskusteluun ja vaikuttamiseen tulee taata.

4. Onko työriitojen sovittelusta annettuun lakiin perustuvaa vapaaehtoista sovittelua tarpeellista kehittää? Voidaanko lakisääteisen sovittelujärjestelmän rinnalla kehittää liittojen keskinäistä sovittelujärjestelmää esimerkiksi työehtosopimusten rajariitojen ratkaisemiseksi (keskusjärjestöjen välinen/sisäinen konsiliaatio, vrt. vastaava menettely Ruotsissa)?

Vapaaehtoista sovittelua tulee kehittää ja sen käyttöä laajentaa. Vapaaehtoiseen sovitteluun pääsemisen kynnyksen tulee olla mahdollisimman matala. Sovittelijan velvollisuutta edistää vapaaehtoista sovittelua tulisi vahvistaa.

5. Näkemyksenne työriitojen sovitteluinstituutioon kuuluvien toimijoiden (valtakunnansovittelija, sivutoimiset sovittelijat, sovittelulautakunta) merkityksestä ja roolista neuvotteluratkaisuun pääsemisessä ja työrauhan ylläpitämisessä. Kuinka lakisääteinen vientimalli vaikuttaisi sovitteluinstituution rooliin työmarkkinoiden toimivuuden edistämässä ja työriitojen sovittelussa?

-

6. Tulisiko sovittelun tueksi ja työmarkkinajärjestöjen yhteisen tilannekuvan muodostamiseksi edistää toimenpiteitä, joilla tuotetaan objektiivista tietoa työmarkkinoista, makrotaloudellisesta kehityksestä ja toimialakohtaisista olosuhteista? Jos kyllä, mitä nämä toimenpiteet voisivat olla?

Yhteinen tilannekuva on välttämätön, erityisesti sopijaosapuolien käsitys oman alan tilannekuvasta.

7. Muut mahdolliset kommentit.

Kaikessa työmarkkinoita koskevassa kehittämisessä on tarpeen huomioida myös keskusjärjestöihin kuulumattomien ja pienten alojen mahdollisuudet tulle kuulluksi.

Kuusikko Elina
Suomen Näyttelijäliitto - Finlands Skådespelarförbund ry.